

Razne vesti.

V Ljubljani, 31. maja 1925.

(Kronika društva Pravnika). Odbor je poveril nalogo, da oskrbi v čim prejšnjem času prevod občega državlanskega zakona dv. sv. Bežku, ki je delo prevzel. Za podlago bo vzel Regallyjev prevod in elaborat, ki ga je svoj čas izvršil posebni odsek »Pravnikovega« odbora.

Dne 21. maja so se na svojem potovanju po Jugoslaviji ustavili v Ljubljani poljski pravniki, šest po številu. Poleg drugih korporacij jih je sprejelo tudi naše društvo. Čitali so naslednji dan na juridični fakulteti tri predavanja o razvoju in smereh poljskega prava v najnovejši dobi in so nato odpotovali v Zagreb. Izvleček iz njihovih vrlo zanimivih in podučnih predavanj priobčimo prihodnjič. — Predavanja društva so se vršila še 11. marca, 26. marca in 2. aprila. Dne 26. marca je končal g. rav. dr. Ludvik Böh m svoje zanimivo predavanje: »Morska obala v teoriji in praksi«. — Dne 11. marca je predaval gd. univ. prof. dr. Aleksander Bilimović: »Nekoliko podatkov o delniških družbah v Sloveniji«. Kratka vsebina tega predavanja: Predavatelj je omenil, da je gospodarstvo Jugoslavije in njenih posameznih pokrajin še zelo malo proučeno. Iz tega sledi važnost lokalnih idiografičnih gospodarskih študij. Odlomek svoje študije o d. d. Slovenije je izbral predavatelj kot predmet svojega predavanja, ki je sedaj publicirano v IV. letniku »Zbornika znanstvenih razprav« (Lj. 1925). Prve d. d. so bile v Sloveniji ustanovljene v začetku 60—ih let 19. stol. Ob prevratu (1918) je imela Slovenija 19. d. d. z d. glavnico 84 mil. avstr. K, kar znaša po uradni relaciji 4:1 — 21 mil. Din ali po kurzu tega časa 25,3 mil. Din v zlatu. Efektivna vrednost glavnice je bila seveda za večkrat večja. Rast d. glavnice je bila posledica ne samo osnivanja novih d. d., temveč tudi zvišanja glavnice starih d. d. V l. 1919—24 so znašale prvotne emisije 127,7 mil. in nadaljnje emisije 209,5 mil. Din. V likvidacijo je šlo doslej zelo malo d. d. Razen tega je funkcioniralo v Sloveniji več d. d., ki imajo svoj sedež izven Jugoslavije ali pa v drugih pokrajinah Jugoslavije. Na drugi strani so imele marsikatero slovenske d. d., predvsem banke, več podružnic izven Slovenije. Povprečna višina d. glavnice slovenskih d. d. je znašala l. 1924 — 3,7 mil. Din. Največje število d. d. je imelo glavnico v zneku od $\frac{1}{2}$ do 1 mil. Din. Večino tvorijo industrijske d. d. (60%), potem pa banke (19%). Skupna d. glavnica vseh industrijskih d. d. je znašala 147 mil., bank — 125 mil., rudarskih in plavžarskih — 51 mil. Din. Največjo povprečno glavnico so imele rudarske d. d. (25,5 mil. Din), nato banke (7,4 mil.); industrijske d. d. so imele manjšo glavnico (2,7 mil.), še manjšo transportne in trgovinske d. d. (ok. 1 mil. Din). Izmed 91 d. d. je imelo 78 delnic, glaseče se na imetnike. Prevladujoče delnice so znašale 100 Din (62 d. d.) in 50 Din (13 d. d.). Večina d. d. ni bila osnovana kot nova podjetja, ampak je nastala iz akcioniranih že prej

obstojećih podjetij. Več d. d. je nastalo z nacionalizacijo d. d., ki so imele svoj sedež izven Jugoslavije, in sicer večinoma na Dunaju in v Trstu. Slednjič so bile marsikatero podružnice izvenslovenskih d. d. preosnovane v samostojne d. d. — Dne 2. aprila 1925 je predaval gd. univ. prof. dr. Milan Škerlj o »letalskem pravu«. Vsebina: Tehnični razvoj letalstva je imel za posledico, da so se pravniki jeli baviti s pravno stranjo leta po zraku. Ker je let tako malo vezan na državne meje, se je moralo letalstvo skoro s početka urediti z meddržavno pogodbo. To se je zgodilo s pariško konvencijo o letalstvu 13. oktobra 1919, kateri je pristopila tudi naša država, vendar konvencija pri nas še ni objavljena. Konvenciji je sledilo mnogo zakonov in uredb za letalstvo v posrednih državah; pri nas se je doslej osnoval poseben oddelek pri vojnem ministrstvu, ki naj se bavi s tehnično in pravno stranjo letalstva. Predvsem je konvencija rešila sporno vprašanje suverenosti nad ozračjem in sicer tako, da se priznava neomejena suverenost, da pa države pogodnice v mirnem času morajo dovoliti letalom držav pogodnic nesovražen let po svojem ozračju. Konvencija nadalje ureja deloma sama, deloma v posebnih prilogah, ki se tičejo zlasti tehnične strani letalstva, državno pripadnost, registracijo, označevanje letal in listine, ki jih morata imeti letalo in letalec; določa pojme balona, vodljivega balona, motorskega letala, zrnaja; daje točne varnostne predpise za promet po zraku glede letal samih in letišč, glede obrata po ozračju in na letališčih, glede signalov, letalskih zemljevidov in meteorološke službe; dalje postavlja minimalne zahtevke glede duševne, telesne in strokovne sposobnosti osebja letal; navaja, v katerih točkah smejo države pogodnice zračni promet urediti po svoji volji; vsebuje navodila za potniški in blagovni promet po zraku in carinske propise. Slednjč ustanavlja konvencija stalno mednarodno komisijo, ki zbira podatke o vsem, kar se tiče letalstva, priobčuje državam pogodnicam zbrane informacije, daje mnenja o letalstvu, izpreminja določbe priloge konvenciji, stavlja predloge za izpremembe konvencije same. Države pogodnice morajo komisiji, v nekaterih primerih tudi pogodnicam naravnost, javljati svoje lastne predpise za letalstvo, kolikor se tičejo mednarodnega prometa, n. pr. za let zabranjene predele, vhodne in izhodne točke, carinska letišča, omejitve prevoza blaga itd. Zakoni posrednih držav dajejo predpise o ravno omenjenih materijah, dalje pa celo vrsto zasebnopravnih, nekateri tudi kazenskopravne norme. Jasno je predvsem, da je lastninska pravica nad ozračjem posledje omejena s svobodnim preletom po ozračju. Zakoni pa tudi določajo, v kaki razdalji in kako visoko se sme graditi v bližini letišč, da se smejo z določenimi pogoji na tujem svetu postavljati signalne naprave, da letala razen v sili ne smejo pristajati izven letišč. Nekateri zakoni urejajo pridobivanje stvannih pravic do letal po zemljiškopravnih načelih. Odgovornost za škodo je urejena po načelu odgovornosti za izid, brez krivde; večina zakonov izključuje

celo izgovor z višjo silo in s krivdo tretje osebe, celo izgovor s krivdo poškodovanca je ponekod omejen na zlo namero in veliko nemarnost. Orisan je krog odgovornih oseb, ponekod je maksimirana odškodnina za vsak primer škode. Zahteva se varščina za škodo že pri podelitvi koncesije, ki je uvedena povsod vsaj za podjetja, ki obrtno vrše prevoz oseb ali blaga po zraku, (koncesije je treba tudi za letišča). Zavarovanje za odgovornost se v nekaterih zakonih priznava kot zadostna varščina, smer gre za internacionalizacijo zavarovanja. Posamezni zakoni imajo norme o krajevni podsodnosti v pravnih iz pogodb o prevozu po zraku, zlasti pa v oškodninskih pravnih. Kazenske norme se tičejo posebnih nevarnosti, ki jih povzročajo letala in let, predvsem pa nevarnosti, ki utegnejo nastati iz poškodbe letal in priprav za let samih. Nekateri zakoni vsebujejo tudi norme za meddržavno civilno in kazensko letalsko pravo. (Predavanje je izšlo v Trgovskem listu št. 47 do 55 iz leta 1925.)

(Skupni znanstveni izlet beograjskih, zagrebških in ljubljanskih vseučiliških slušateljev.) Na pobudo pravniškega društva slušateljev v Beogradu so slušatelji vseh treh vseučilišč naše kraljevine napravili skupen izlet v proučevanje modernega načina izvrševanja kazni na prostosti v Lepoglavo dne 3. in 4. majnika t. l. Iz Beograda je prispelo 57 slušateljev, ozir. slušateljic, pod vodstvom prof. drja Bože Markovića, iz Zagreba 25, pod vodstvom prof. drja Ernesta Milerja, drja Stanka Franka in drja Srečka Zuglie, a iz Ljubljane 14, pod vodstvom podpisanega. Upravitelstvo kaznilnice je priredilo zelo lep sprejemni večer, na katerem so govorniki poudarjali tudi važnost osebnega zblíževanja akademskega naraščaja vseh treh naših univerz. Prihodnji dan so imeli slušatelji izletniki priliko ogledati si do dobra kaznilnico, in to tako v njenem starem, za hrvaško prosveto pomembnem delu, bivšem Pavlinijanskem samostanu, kakor tudi v modernem delu, ki je bil šele l. 1915 dograjen in ustreza vsem penološkim zahtevam kar najbolje. Žal, da je moral odpasti obisk posrednjega zavoda na Čretu, ker so bila pota vsled skrajno slabega vremena preslaba. Praktični cilj takih skupnih znanstvenih izletov, spoznanje moderne institucije, ki služijo izvrševanju kazni, je bil dosežen, idealni cilj, prepotrebno medsebojno zblíževanje in spoznavanje slušateljev raznih univerz pa še bolj. Uverjen sem na podlagi osebnih izkustev, pridobljenih na tem prvem skupnem znanstvenem izletu, da je ta pot prava pot, po kateri se pospešuje medsebojno razumevanje naše bodoče inteligence. Želeti bi bilo, da bi centralna uprava skupne izlete podpirala in preskrbela za to potrebne kredite tudi za pravne fakultete!

Dr. Metod Dolenc.

(Kdo trpi stroške ustavitve začasne odredbe, ako tožitelj tožbo umakne?) Obenem s tožbo je tožitelj predlagal začasno odredbo, ki je bila tudi dovoljena. Po prvi razpravi je tožitelj tožbo umaknil in se odpovedal tožbenemu zahtevku. Sodišče je s sklepom vzelo umik na znanje in izreklo, da ima tožitelj povrniti tožencu

pravdne stroške. Ker pa tožnik začasne odredbe ni ustavil, storil je to toženec po odvetniku in predlagal, da se v smislu gorenjega sklepa naloži tožitelju povračilo zadevnih stroškov. Prvo sodišče je predlogu ugodilo, rekurzno sodišče v Novem mestu ga je s sklepom R I 195/24/1 zavrnilo, češ da ima nasprotnik stranke v nevarnosti v tem primeru edinole pravico do odškodnine po § 394 i. r. ter da med zadevno škodo ni šteti stroškov, maraslih z ustavitvijo začasne odredbe, nadalje da veljajo po § 402 i. r. tudi tu določbe §§ 74 in 75 istega zakona, glasom kojih v izvršilnem postopanju zavezanec v enakem primeru nima pravice do povračila svojih stroškov. — Ta sklep rekurzne sodišča se zdi pomoten. Pri začasnih odredbah ne veljajo splošne določbe izvršilnega reda o stroških (§§ 74 in 75), temveč posebne določbe §§ 393 in 394, kar izhaja tudi iz besedila § 74 samega. V pravdi, kjer sta obe stranki zastopani po odvetniku, se morajo tudi zastopniški stroški, ki se tičejo ustavitve po nasprotniku povzročene začasne odredbe, prišteti škodi, ki jo ima slednji povrniti. Bivše avstr. prav. ministrstvo je izreklo v pripombi k § 394 i. r., da ima nasprotnik ogrožene stranke v takem primeru pravico do »popolnega zadoščenja«. Glej tudi odločbo od 27. aprila 1905 št. 6916 pri § 394 i. r. Ker pa je bila v tem primeru začasna odredba predlagana v tožbi, ki je bila kasneje umaknena, menda ni dvoma, da ima tožitelj stroške ustavitve povrniti nasprotniku tudi kot pravdne stroške, kakor bi se tudi, ako bi tožitelj zmagal, po stalni praksi stroški v tožbi predlagane začasne odredbe ne odmerili posebej, temveč prišteli njegovim pravnim stroškom.

K.

(Usmrtitev na zahtevo.) Menda ga ni bilo časnika, ki ne bi bil omenil porotne sodbe, s katero je bila nedavno mlada poljska igralka Stanislava Uminska v Parizu vsake krivde oproščena, dasi je svojega ženina, poljskega pisatelja Zynowskega, ki je imel raka in je hudo trpel, na njegovo lastno zahtevo z revolverjem usmrtila. Senzacionalni zaključek drame dveh ljubečih src je zahteval seveda tudi senzacionalno razpravo pred francosko poroto. Pri nas pa je mnogokateri kazal s prstom na naše razmere, češ kaj takega bi se pri nas ne upalo nobeno sodišče napraviti; saj je sam predsednik sodišča mladi, lepi obdolženki izražal svoje simpatije in je pozval po oprostitvi ginjeno občinstvo, da naj svečanosti trenutka ne moti — s pričakovanim, sicer tako priljubljenim ploskanjem. Manj znan kakor ta primer je drugi, ki se je le nekaj dni za prvim pripetil. Neka gospodična Lavasser je usmrtila takisto v Parizu svojo sestro, ki je neozdravljivo bolehal na jetiki, — nato se je sama ovadila pri policiji, češ da je dejanje storila na željo sestre. Kakor je videti, se utegnejo taki primeri še večkrat ponavljati. Za zakonodavca nastane vprašanje, kakšno stališče naj zavzame k tem primerom. Jasno je, da danes pri nas veljavno zakonsko stanje, po katerem gre za aut-aut: ali nepremagljiva sila in oprostitev, ali — umor in smrtna kazen, ni več vzdržljivo in da je premisliti, če ne bo treba tudi naš projekt za edinstveni kazenski zakon (§ 167) še — revidirati. Dr. M. D.